

SAFLE TREFTADAETH Y BYD
Llechi Cymru
Wales Slate
WORLD HERITAGE SITE

Llewyrch o'r Llechi

Ffyniant i'r dyfodol o'n
gorffennol diwydiannol

Wedi'i lleoli yng nghornel gogledd orllewin Cymru - mae Gwynedd yn adnabyddus oherwydd ei thirweddau dramatig, diwylliant unigryw, hanes lliwgar a threftadaeth cyfoethog. Mae llechi wedi diffinio ein cymunedau am ganrifoedd. **Erbyn hyn mae'r ardal wedi ei chydabod gyda dynodiad pwysig UNESCO fel Safle Treftadaeth y Byd (STyB),** ac mae'r ardal yn barod i gymryd ei lle priodol fel cyrchfan byd-eang a chyflawni ei photensial i'w thrigolion.

"Rwy'n credu fydd y Byd eisiau gwybod mwy am Dirwedd Llechi Gogledd Orllewin Cymru, ac y byddant yn ei werthfawrogi a mwynhau ei arwyddocâd"

Yr Arglwydd
Dafydd Wigley
(Cadeirydd Bwrdd
Partneriaeth
STyB)

Mae Safle Treftadaeth y Byd Tirwedd Llechi Gogledd Orllewin Cymru yn ganolog i'r cais yma. Ein nod yw elwa ar y statws penodol hwn, gan ddod ag ef yn fyw drwy ein cynlluniau uchelgeisiol i greu Hybiau Llechi.

Cyngor Gwynedd sy'n arwain ar y cais a'r bwriad yw uchafu potensial y dynodiad STyB a'r buddion y gall hwn ddod i'n cymunedau. Bwriedir cynnal tri phrosiect sy'n ategu ei gilydd i ddod â bywyd newydd i'r ardaloedd ôl-ddiwydiannol sydd wedi gweld dirwyd economaidd ers difodiant y diwydiant chwarelyddol. Mae llechi Cymru yn enwog am do'i'r Chwyldro Diwydiannol - bu cenedlaethau o deuluoedd yn gweithio yn chwareli Gwynedd ac ni ddylid tanbriso eu heffaith ar ein hanes a'n diwylliant. Heddiw, drwy'r prosiect hwn rydym yn ceisio sicrhau bod yr ardal yn gallu elwa ar yr hanes cyfoethog yma er budd y boblogaeth leol a phrofiad ymwelwyr.

Gyda chefnogaeth Llywodraeth y DU, llwyddwyd i dderbyn dynodiad STyB Tirwedd Llechi Gogledd Orllewin Cymru yn 2021. Mae wedi ei enwi fel blaenoriaeth yn rhaglen Llywodraeth Cymru 2021-2026, ac mae wedi bod yn flaenoriaeth strategol i Gyngor Gwynedd am y 12 mlynedd diwethaf.

Caiff yr ardal ei chydabod yn fyd-eang am ei harwyddocâd hanesyddol a diwylliannol. Er hynny, mae twf economaidd a ffyniant wedi cael eu llesteirio am sawl rheswm, yn cynnwys diffyg dull cydlynol i adfywio ac adnewyddu ar draws cymunedau sydd wedi wynebu heriau cyffelyb. Arweiniodd hyn at drafferthion cymdeithasol a diffyg hyder sydd yn ei dro wedi arwain at broblemau llesiant. Nod ein prosiect yw newid hyn fel ein bod yn gallu cwrdd a rhagori ar ddisgwyliadau y rhai sy'n byw yma yn ogystal ag ymwelwyr i'r ardal.

Ein Uchelgais

Bwriad y prosiect hwn yw cysylltu cymunedau drwy ddiwylliant sy'n cael ei rannu, gwella llesiant y boblogaeth leol yn ogystal â chreu cynnig o safon byd-eang i ymwelwyr mewn tri Hwb Llechi ffisegol. Gan weithio gyda phartneriaid, byddwn yn cyd-greu profiadau fydd yn canolbwyntio ar ein cryfderau diwylliannol ac yn dod â'n treftadaeth yn fyw.

Trwy ddehongli arloesol ac ymgysylltiol, byddwn yn creu stori unedig fydd yn helpu pobl i ddeall a gwerthfawrogi ein treftadaeth unigryw gan gyfrannu at naratif ein tirwedd byw yn y dyfodol. Mae hwb dehongli ar-lein wedi ei greu ac rydym yn awr yn barod i weithredu cam nesaf ein cynlluniau uchelgeisiol.

Mae rhannu gwerthoedd Safle Treftadaeth y Byd yn ganolog i'n huchelgais, er mwyn ei ddefnyddio fel sbardun i sicrhau budd, cyfoeth a dealltwriaeth yn cael eu rhannu ar draws y Dirwedd Llechi a thu hwnt. Byddwn yn creu gwell dealltwriaeth o'r dynodiad, y dirwedd, y diwylliant, ei hanes a'i phobl drwy symud pobl o safleoedd traddodiadol o ddiddordeb i ardaloedd sy'n llai adnabyddus. Bydd hyn yn annog ymweliadau thematig ac yn annog pobl - pobl leol ac ymwelwyr fel ei gilydd - i ddarganfod mwy am ein cymunedau llechi.

Ein gweledigaeth

Amddiffyn, cadw, gwella a chyfleu priodweddau pwysig yr ardal er mwyn atgyfnerthu hynodrwydd diwylliannol a chryfhau'r iaith Gymraeg, a dod yn sbardun pwysig i adfywio economaidd a chynhwysiad cymdeithasol.

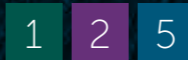
Drwy gyflawni'r uchelgais yma, ein nod yw:

- sicrhau bod hanes STyB yn cael ei rannu a'i werthfawrogi
- sicrhau bod ein cymunedau llechi yn parhau yn fannau arloesol a llewyrchus i bobl i fyw, gweithio ac ymweld
- cynyddu gwerth economi STyB i gwrdd â'r budd posib
- diogelu ein treftadaeth cyfoethog ac unigryw i bawb
- sicrhau bod STyB yn sbardun i ddiogelu, hyrwyddo a dathlu'r iaith Gymraeg a'r diwylliant Cymreig

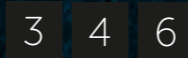
Yr Ardal

1. Chwarel Lechi **Penrhyn**, tref **Bethesda**, a Dyffryn Ogwen i **Borth Penrhyn**
2. Tirwedd Mynyddig Chwarel Lechi **Dinorwig**
3. Tirwedd Chwareli Llechi Dyffryn **Nantlle**
4. Chwareli Llechi **Gorseddau a Prince of Wales**, Rheilffyrdd a Melin
5. **Ffestiniog**: ei Cheudyllau a Chwareli Llechi, 'prifddinas llechi' a'r rheilffordd i Borthmadog
6. Chwarel Lechi **Bryneglwys**, pentref **Abergynolwyn** a Rheilffordd **Talyllyn**

CAM 1:

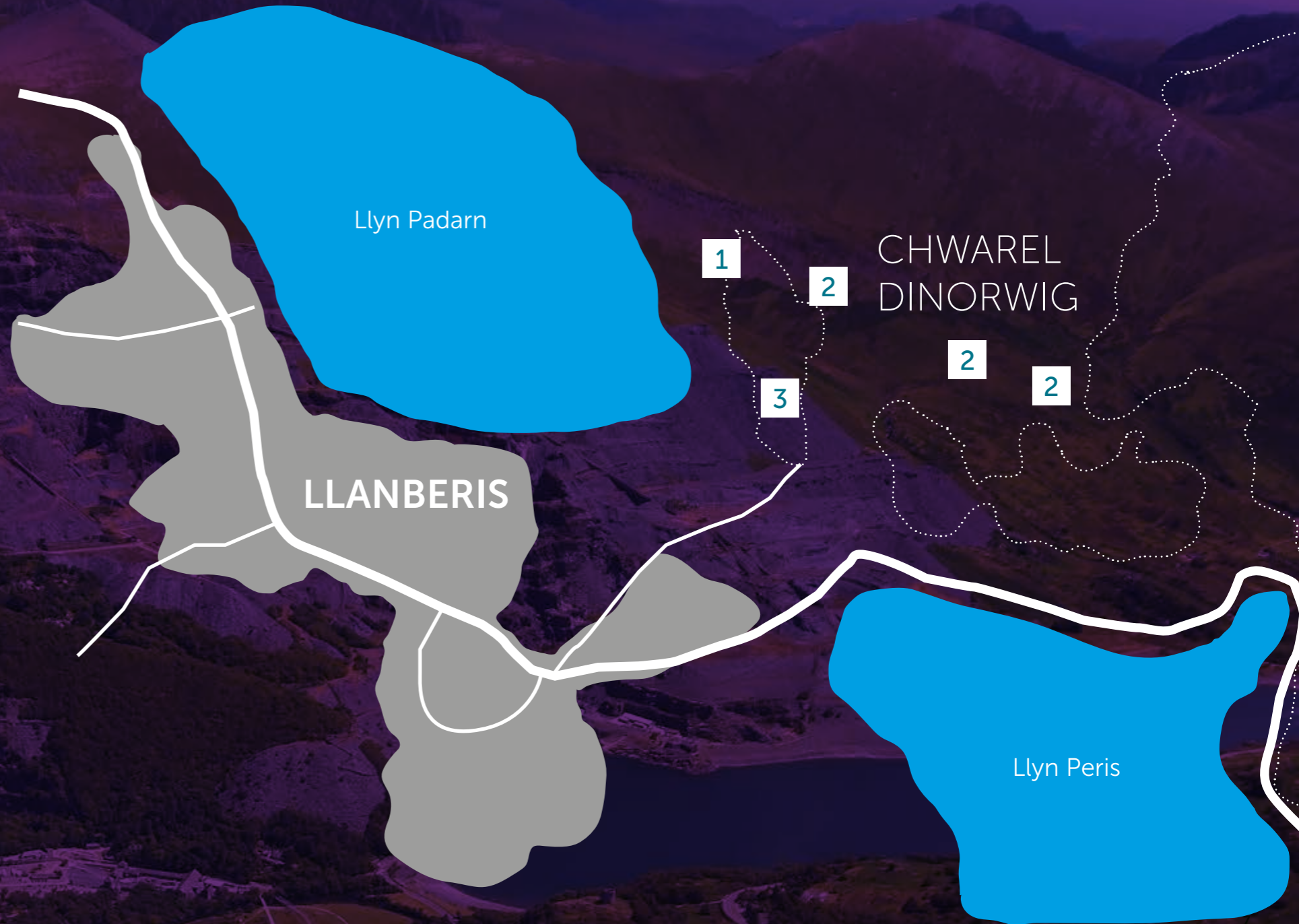

CAM 2:

Trosolwg...

HWB DINORWIG

1. Adeiladau hanesyddol Parc Padarn
2. Gwella cysylltedd rhwng Llanberis a Chwarel Dinorwig
3. Yr Amgueddfa Lechi

Nodweddion allweddol

- Ail-ddatblygiad yr Amgueddfa Lechi Genedlaethol fel y prif safle dehongli i Safle Treftadaeth y Byd Tirwedd Llechi Gogledd Orllewin Cymru - yn cynnwys manau arddangos ac addysgu newydd i ddod â stori Llechi Cymru yn fyw.
- Ail-bwrpasu adeiladau hanesyddol Parc Padarn i wella cyfleusterau i bobl leol ac ymwelwyr - bydd lle ar gyfer dehongli ac i wirfoddolwyr yn cael ei gynnwys yn ogystal ag adnoddau cyhoeddus eraill fel pwyntiau gwefru EV/cyfleusterau golchi beics/ cyfleusterau hygyrch
- Gwella cysylltiadau rhwng Parc Padarn a Chwarel Dinorwig i wella mynediad i'r dirwedd llechi a'i nodweddion hanesyddol.

Partneriaid cyflawni

- Amgueddfa Cymru
- Cyngor Gwynedd

Effeithiau positif posib

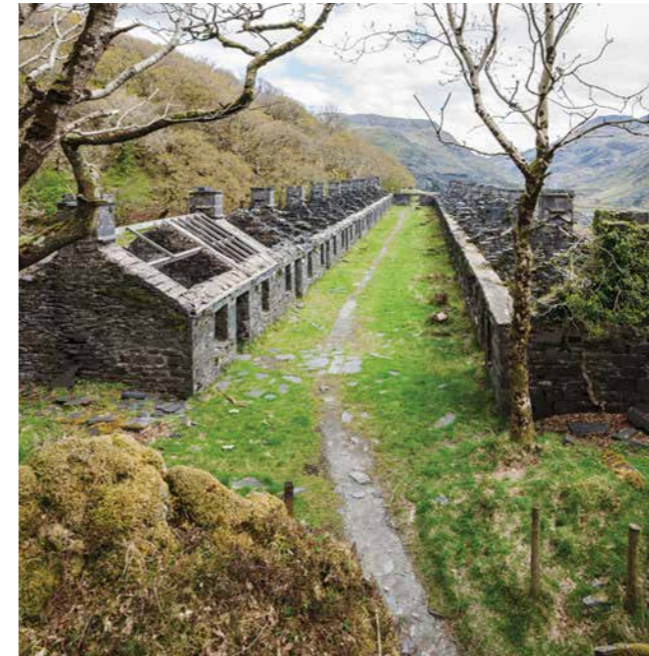
- Gwell cyfleusterau hamdden a mwynderau
- Datblygu adnoddau addysgol a chymunedol
- Cyfleoedd sector adeiladu
- Cynnydd yng ngwariant ymwelwyr

Arwyddocâd Lleol

▶ **Cartref yr Amgueddfa Lechi Genedlaethol a man geni Undeb Chwarelwyr Gogledd Cymru**

▶ **Cartref i Ysbyty Chwarel Dinorwig - ymysg y lleoliadau cyntaf yn y DU i gael peiriant pelydr-x**

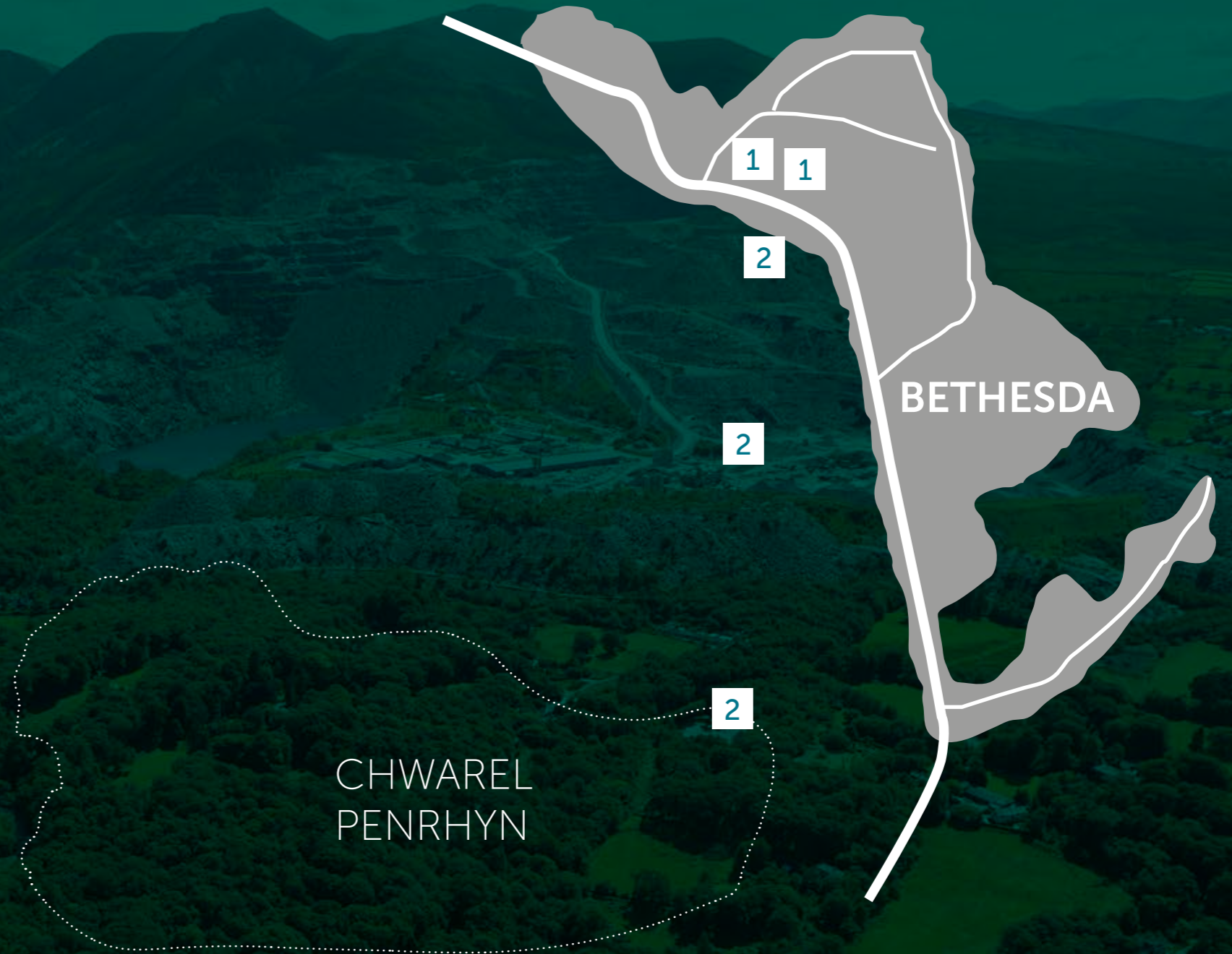
▶ **Dyma gartref y ceudwll mwyaf yn Ewrop a saerniwyd gan ddyn sydd bellach yn orsaf bŵer trydan-hydro**

Trosolwg...

HWB OGWEN

1. Asedau diwylliannol a threftadaeth ym mherchnogaeth cymunedol
2. Gwella cysylltedd rhwng Bethesda a Chwarel Penrhyn

Nodweddion allweddol

- Uwchraddio asedau sy'n berchen i'r gymuned ym Methesda i wella'r cynnig diwylliannol a threftadaeth.
- Gwella cysylltedd rhwng Bethesda a Chwarel y Penrhyn i gael gwell mynediad i'r dirwedd llechi a'i nodweddion hanesyddol a chyfoes.
- Ail-bwrpasu eiddo segur ar y stryd fawr i greu man canolog newydd i bobl leol ac ymwelwyr - gyda threftadaeth a diwylliant yn greiddiol iddo.

Partneriaid cyflawni

- Partneriaeth Ogwen
- Zip World
- Breedon / Welsh Slate
- Cyngor Gwynedd
- Trafnidiaeth Cymru

Effeithiau positif posib

- Creu cyfleusterau hamdden a mwynderau
- Datblygu adnoddau addysgol a chymunedol
- Cyfleoedd sector adeiladu
- Isadeiledd llesiant gwell
- Cynnydd yng ngwariant ymwelwyr

Arwyddocâd Lleol

▶ Safle be oedd ar un amser chwarel lechi mwyaf y byd

▶ Mae Chwarel y Penrhyn yn parhau i fod yn chwarel weithredol sy'n allforio llechi ledled y byd

▶ Dyma gartref i hwb antur ac i'r weiren wib hiraf a chyflymaf yn y byd

▶ Mae hefyd yn ardal sy'n adnabyddus am ei chysylltiadau diwylliannol ac artistig ac yn gartref i sawl grŵp/unigolion cerddorol enwog.

Trosolwg...

HWB FFESTINIOG

1. Asedau diwylliannol a threftadaeth ym mherchnogaeth cymunedol

2. Gwella cysylltedd rhwng Blaenau Ffestiniog a Chwarel Llechwedd

CHWAREL
LLECHWEDD

BLAENAU
FFESTINIOG

Nodweddion allweddol

- Uwchraddio asedau sy'n berchen i'r gymuned ym Mlaenau Ffestiniog i wella'r cynnig diwylliannol a threftadaeth
- Ail-bwrpasu eiddo segur ar y stryd fawr i adfer cymeriad hanesyddol - creu lle i weithgareddau economaidd, diwylliannol a chymdeithasol gyda threftadaeth a diwylliant yn greiddiol iddo.
- Gwella cysylltiadau rhwng Blaenau Ffestiniog a Chwarel Llechwedd i wella mynediad i'r dirwedd llechi a'i nodweddion hanesyddol a chyfoes.

Partneriaid cyflawni

- Antur Stiniog / Cwmni Bro Ffestiniog
- Zip World
- JW Greaves Ltd
- Cyngor Gwynedd
- Asiant Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru

Effeithiau positif posib

- Creu cyfleusterau hamdden a mwynderau
- Datblygu adnoddau addysgol a chymunedol
- Cyfleoedd sector adeiladu
- Isadeiledd llesiant gwell
- Gwell gyfleoedd i bobl ifanc
- Cynnydd yng ngwariant ymwelwyr

Arwyddocâd Lleol

► Dinas Llechi Fictorianaidd a adeiladwyd yn bwrpasol a'r dref gyntaf yn y DU i gael goleuadau stryd efo pwêr hydro

► Cartref i Reilffordd Ffestiniog oedd yn rhagflaenydd i STyB Rheilffordd Darjeeling Himalayan

► Mae Llechwedd wedi croesawu ymwelwyr treftadaeth ers 50 mlynedd ac mae yn parhau i fod yn chwarel weithredol

► Erbyn hyn mae rhan o'r chwarel yn hwb antur ac yn gartref i gwrs golff tanddaearol cyntaf y byd

Buddion cyffredinol

Bydd gwireddu'r prosiect Llechi yn creu asedau pwysig fydd yn eiddo i'r cymunedau drwy ail-bwrpasu adeiladau segur hanesyddol. Bydd cysylltiadau ffisegol rhwng y chwareli a'r cymunedau yn cael eu cryfhau i ddarparu gwaith dehongli o'r radd flaenaf a chanolfannau diwylliannol - gan wella sgiliau, addysg ac adnoddau busnes ac isadeiledd.

"Mae'r tystiolaeth yn dangos yn glir fod y dynodiad STyB yn gyfle sylweddol i gyflawni twf economaidd mewn sector pwysig, i wreiddio Gwynedd ymhellach fel cyrchfan ymwelwyr rhyngwladol allweddol, ac i ddenu buddion all gynorthwyo i fynd i'r afael a rhai o broblemau gymdeithasol-economaidd dwysaf yng Ngwynedd"

Tim Ymchwil Economaidd TBR a Rebanks Consulting
(Asesiad o effaith economaidd presennol a phosib treftadaeth ar ran Cyngor Gwynedd)

Crynodeb o'r buddion ehangach

- ▶ **Buddion diwylliannol:** gwaith dehongli rhyngweithiol ac o ansawdd uchel sy'n gyson ar draws yr holl safleoedd. Adfer cysylltiadau hanesyddol rhwng y cymunedau a'r chwareli
- ▶ **Buddion addysgol:** gofodau addysgol newydd ffurfiol ac anffurfiol ar draws yr holl hybiau i hwyluso mynediad a dealltwriaeth
- ▶ **Cydyntiant cymunedol:** drwy well mynediad a gwell cysylltedd rhwng lleoedd bydd safleoedd yn fwy deniadol a hygyrch i gynulleidfa ehangach
- ▶ **Gwell iechyd meddwl a llesiant:** cynnydd yn y lefelau o weithgareddau corfforol i gael gwell deilliannau iechyd a llesiant drwy deithio gwyrdd a llwybrau mwy diogel
- ▶ **Mwy o ymwybyddiaeth o'n treftadaeth ddiwylliannol a thirweddau byw STyB:** gwell synnwyr o le a balchder ymysg trigolion a chymunedau
- ▶ **Cymunedau bywiog:** gwella golwg ein canolfannau hanesyddol ac adeiladau a ail-bwrpaswyd i greu canolfannau trefi a phentrefi ffyniannus
- ▶ **Cyfleoedd economaidd:** dosbarthiad mwy cytbwys o wariant gan ymwelwyr ar draws gwahanol gymunedau a naill ochr i'r tymhorau ymwelwyr

Gwireddu'r uchelgais

Mae'r prosiect yma yn troi'r hen ddywediad 'llechen lân' ar ei ben gan nad yw yn ymwneud â dechrau efo dalen lân, ei nod yw dathlu a dod â'r gorffennol yn fyw gan ei wneud yn berthnasol i drigolion ac ymwelwyr heddiw. Llechi oedd wrth galon y cymunedau yma am ganrifoedd - yn siapio cymunedau yn economaidd ac yn ddiwylliannol.

Trwy'r STyB a'r arian Ffyniant Bro rydym yn benderfynol o sicrhau y gallant unwaith eto fod yn falch o'r dreftadaeth yma a'u cyfraniad i'r byd modern drwy'r deunydd naturiol hynod yma yr ydym yn ei gymryd yn ganiataol.

Bydd Cyngor Gwynedd yn gweithredu cyfres o ymyriadau isadeiledd canol tref ar thema llechi drwy'r prosiect i wella apêl ein cymunedau. Bydd y gwaith yma'n cynnwys gwella dodrefn stryd, gosod celf cyhoeddus, dehongli ac arwyddo. Bydd hyn yn cyd-fynd â'r prosiectau hwb a amlinellwyd yn y cais yma gan fynegi ansawdd uchel a pha mor unigryw yw Safle Treftadaeth y Byd drwy ein gofodau cymunedol.

Er mwyn cyflawni hyn byddwn angen adnoddau ychwanegol - bydd arian Ffyniant Bro yn ein helpu i gyflawni ein huchelgais a darparu prosiect fydd yn cael effaith gadarnhaol ar fywydau ein trigolion a chenedlaethau'r dyfodol.

Am fwy o wybodaeth

#llechi
#walesslate

WWW.LLECHI.CYMRU
llechi@gwynedd.llyw.cymru

SAFLE TREFTADAETH Y BYD
Llechi Cymru
Wales Slate
WORLD HERITAGE SITE

